

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א



באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק רביעי: שנות בראשית סוערות

חיים הקטן

אך גדל חיים הקטן מיד ראו הכל כי לא בכדי זכה לשאת את שם סבו הגדול "חיים", כי חכם וחריף היה וירא שמים מנעוריו. אף דבקה נפשו בנפש זקנו הרב ולא פסק מלשאוב תורה מבארו על אף גילו הרך. "וישבתי ללמוד תורה לפני מורי ורבי הרב המפורסם אדוני זקני מורי אשר נודע בשערים שמו המופלג החסיד העניו כמוה"ר חיים בן עטר זלה"ה אשר מימיו שתיתי באר מים חיים ובין ברכיו גדלתי ובחיקו שכבתי מיום היותי, לשאוב מדרכיו הטובים", יספר לימים, אף זקנו רווה מלא חפניים נחת מנכדו, זה ועל אף שגם עם שאר נכדיו למד תורה, הרי שאת מירב מאמציו השקיע בחיים הקטן, ולו מסר את רובי תורתו. "הרב רבי המחבר ולבית אבותם כתיב, בן זקונים הוא לו הרב כמתבאר להגאון זקינו הנז' וכל מה שקיבל מרבותיו הנז' הכל מסרו לבנו המחבר ובני בנים הרי הם כבנים ויסמוך את ידיו עליו ועשאו ככלי גדוש מלא חכמה" כתבו רבני סאלי על היחס המיוחד שבין רבי חיים בן עטר רבני לבין נכדו רבינו חיים בן עטר בעל האור החיים.

נדודים ראשונים למקנס

לעומת המצב הנורא בערי מרוקו, עדיין התנהלו החיים כסדרן בעיר מקנס בה התגורר מולאי איסמעאיל עצמו שהפך את עירו לבירתו. השלווה היחסית היתה כנראה בזכות יועציו ומקורביו היהודים של המלך. מכל ערי מרוקו הנתונות למשיסה הפוגנו לעסקני מקנס בקשות וקריאות דחופות לעזרה. היותה של מקנס מקום בטוח יחסית ליהודים, הפך אותה לעת הזאת לעיר מקלט. יהודים רבים מאד מכל ערי מרוקו נטשו את עריהם ועקרו דירתם למקנס השלווה בתנועה שצברה תאוצה מיום ליום.

גם יהודים רבים מסאלי היו בין הנודדים למקנס. מבין בני משפחת בן עטר שבסאלי היה רבי שם טוב הנגיד, הראשון שעקר מקום מושבו לעיר מקנס. גם שם נודע שמו לתהילה אך הוא לא האריך ימים במקנס ובשלהי שנת ת"ס או בשנת ת"ס"א נלקח לבית עולמו.

נוראות בפאס

בימים ההם הלכו הרדיפות בפאס והתעצמו יותר ויותר. המלך האכזר מולאי איסמעאיל מסר את פאס לבנו מולאי חפיד למען ימשול בה, ואם מתחילה האיר חפיד את פניו ליהודים לרגע קט, הרי שלא ארכו הימים ורשע בן רשע זה שזה עתה עלה למשול, גילה לעין-כל כי ניתן להרשיע עוד יותר מאביו...

וכך רשם בדם לבו רבי שמואל בן דנאן זצ"ל:

"... בשנת התס"ז, אם אמרתי אספרה התלאות והמרורות שעברו עלינו, יכלה הזמן והמה לא יכלו. אור ליום ה' י"ד לכסליו סדר ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך נלקח ארון האלהים ונתבש"מ הח' הש' הדו"מ העניו ומאושר בכל עניניו כמוה"ר וידאל הצרפתי זצ"ל, ונקבר באותה לילה עצמה קודם עלות השחר. יען בעוה"ר היה כאן מולאי חפיי' בנו של המלך מסיר"ה, כי זה דרכם של בני מלכים עוברים עלינו תמיד בכל יום לגוזנו ולכלותנו".

פניני אור החיים

מה קודם לנתינה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: (כה ב)

הפרשה מתחילה 'דבר אל בני ישראל - ויקחו לי תרומה'.

אנחנו יודעים שיש ואז החיבור, אבל בתחילת ענין, איזה משמעות יש לואז'. הרי לא נגיד למישהו תביא לי בבקשה **ואת** זה ואת זה.

וכאן 'דבר אל בני ישראל - ויקחו'. מה פשר הדבר. אומר האור החיים הקדוש: כן. הויקחו לי תרומה' הוא הדבר השני.

יש משהו אחד קודם. מה?

הרצון לתת!

הנדבה הפיזית היא כבר ההמשך. ההתחלה היא הנדבה שבלב.

אחרי הרצון שבלב, כעת 'ויקחו לי תרומה'.

הוא יודע לבד כמה לתת

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: (כה ב)

כשנבא-צדקה ויצאים למגבית, בתחילה הם יושבים בינם לבין עצמם ומחשבים, פלוני יכול לתת כך וכך, אלמוני יכול לתת סכום מסוים, וכיוצא בזה.

ומה אומרים הגבאים על אדם שיש לו לב נדיב ורחב. 'אותו איננו צריכים להעריך כמה הוא מסוגל לתת. הוא נוהג את כל מה שהוא מסוגל, אפשר לסמוך עליו'.

אדם שמוחזק לכה נדיב לב, אין מה להעריך כמה הוא מסוגל לתת.

מה שהוא מסוגל, הוא יתן מעצמו, ברצון ובחפץ לב. אין צורך לכפות עליו, לבקש ממנו או להתחנן בפניו.

אומר האור החיים הקדוש: 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', מאיש שמוחזק לנדיב לב, 'תקחו את תרומתי', מה שהוא יתן - קחו ממנו, אפשר לסמוך עליו שהוא נוהג כמה שהוא יכול.

מה שהוא נוהג - זוהי 'תרומתי', זה מה שהוא צריך לתת.

יש לו רחב ונדיב, אשריו ואשרי חלקו.

יש תרומה ויש 'תרומתי'

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: (כה ב)

פרשת השבוע נקראת תרומה.

אך כשמתבוננים בפסוקים של תחילת הפרשה, רואים הבדל דקדוקי.

ויקחו לי - 'תרומה'. מאת כל איש אשר ידבנו לבו - תקחו את 'תרומתי'. וזאת 'התרומה'.

רק אצל איש אשר ידבנו לבו כתוב 'תרומתי'. ומדוע?

מאיר את עינינו האור החיים הקדוש:

כל תרומה, גם מה שאדם נוהג בלי חשק, נקראת 'תרומה'.

אך מאת כל איש אשר ידבנו לבו - כזו הבאה מנדבת הלב - היא זו אשר לרוב חשיבותה ראויה להיות נקראת - 'תרומתי'.

אתה רוצה שה' יקרא לתרומה שלך 'תרומתי', תן את התרומה מנדבת הלב, בחשק וברצון.

התקרבות לה'

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: (כה ב)

האור החיים הקדוש מדינש שוב ושוב בענין התרומה, שיותר מעצם הנתנה, חשובה נדבת הלב! הרצון שיש לאדם, וההתקרבות לה'.

אומר האור החיים הקדוש: **נפש ישראל נקראת 'תרומה'**.

זה מה שמרומז כאן בפסוק - 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי, תרומה'. תקרבו אלי את הנפש הנקראת תרומה.

תכוונו בנתינתכם למשכן, להביא את 'התרומה' שלכם, כלומר את נפשכם, להתקרבות לה'.

בכך תזכו שתשרה עליכם שכינה.

התקרבות לה'

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: (כה ח)

בתחילת ההוראות על מעשה המשכן כתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ומיד אחר כך מפרטת התורה, 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן, ועשו ארון, ועשו שולחן'.

למעשה, השראת השכינה במשכן הייתה אחרי שהסתיימה מלאכת עבודת המשכן.

לפי זה היה מתאים להקדים את הפסוק 'ככל אשר אני מראה אותך, את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו', ואז, 'ועשו לי מקדש - ושכנתי בתוכם'. יש משכן ויש בו השראת השכינה.

אומר האור החיים הקדוש, רמז יש כאן:

יש הרבה בחינות הקדושה, דרגות של קדושה גבוהות ונשגבות.

ומה היא דרגת הקדושה של המשכן?



ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

תרומה בנדיבות לב

מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה ב).

כשמתבוננים בפסוקים של תחילת הפרשה, רואים הברל דקדוקי.

ויקחו לי - 'תרומה'. מאת כל איש אשר ידבנו לבו - תקחו את 'תרומתי'. וזאת ה'תרומה'.

רק אצל איש אשר ידבנו לבו כתוב 'תרומתי'. ומדוע?

מאיר את עינינו רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: כל תרומה, גם מה שאדם נותן בלי חשק, נקראת 'תרומה'. אך מאת כל איש אשר ידבנו לבו - כזו הבאה מנדבת הלב - היא זו אשר לרוב חשיבותה ראויה להיות נקראת - 'תרומתי'.

אתה רוצה שה' יקרא לתרומה שלך 'תרומתי', תן את התרומה מנדבת הלב, בחשק וברצון.

כאשר באו שני עסקנים מנכבדי הקהל, שלוחי דרבנן העושים במלאכת הקודש להחזקת המוסדות, לקבל את ברכת הפרידה מאת הרה"ק ה'לב שמחה' מגור זיע"א, בטרם צאתם מהארץ לחוץ לארץ עבור המטרה החשובה של גיוס הכספים עבור מוסדות התורה והחסד, האציל להם הלב שמחה את ברכת הדרך, איחל להם הצלחה מרובה, ואף הוסיף ואמר להם שתי מילים סתומות: 'ולא באלמותא'.

לא ידעו שני העסקנים מה פירושם של המילים בתמוהות הללו, חשבו שמא יש כאן הוראה או שליחות מסוימת שעליהם לעשות בחוץ לארץ, והחליטו לשאול דבר ולבקש הסבר מפיו של אחיו הרה"ק ה'פני מנחם' זיע"א, שבאותם ימים כיהן כראש ישיבת שפת אמת בירושלים.

נענה הפני מנחם והשיב להם בניחותא: וכי למה לא תדעו? הלא את הפסוק: 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי' מתרגם יונתן בן עוזיאל: 'מן כל דיתרעי לביה וְלֹא בְאַלְמוּתָא תִּסְבֹּן יַת אַפְרָשׁוּתֵי, כלומר, אין לקחת את התרומה אלא ממי שליבו רוצה וחפץ לתרום ואין להכריח ולכפות לתת תרומה בעל כרחם.

תורה שלמדתי באף

הישיבה בעיירה קורסון שבאוקראינה, בראשות הגאון ר' צבי הירש שלעז זצ"ל, משכה אליה את טובי הלמדנים והעמקנים מכל קצווי ארץ. מקרוב ומרחוק נהרו אליה עילויים צעירים וצורבים ששאיפותיהם רמות ונשגבות, וכך יצא שמה כבית היוצר לתלמידי חכמים מופלגים, וכור היתוך לכל לדמן, חריף ומחונן.

האוירה הכללית בישיבה, דרך קבע, היתה סוערת ורוגשת. כמו מפל שוצף ניתכו סברות ונזרקו רעיונות תלמודיים לחלל האויר, אגודלים התנופפו ומצחים התכווצו,

ופה ושם אף נשמעה זעקת מחאה על פלוני שהעז - לדעת בר פלוגתתו, לסלף את הכוונה הנכונה בעומק הסוגיא.

הסיטואציה הבאה היתה אפוא חריגה בנוף, תמוהה מדי.

נער צעיר, אחד מאותם עשרות שליבים משכם הנה לבוא ולהתעלות במעלות התורה ולקנות קנייני נצח בכל חלקיה, ניצב לו בפנית בית המדרש, פניו פונות אל הקיר וכתפיו רוטטות. מקרוב יותר ניתן היה להבחין בדמעות המלוחות, המרות, שזלגו ללא הפוגה מעיניו הלחות.

בסמוך אליו עמד בחור אחר, מחריפי התלמידים ומהאריות שבחבורה, וארשת פניו נבוכה. נראה היה כי הוא מתחבט בינו לבין עצמו, שוקל את לבטיו לכאן ולכאן ולבסוף נפלה ההחלטה.

הוא התנער וניגש אל עבר הנער שבור-הלב, פוסע בדומיה עקב בצד אגודל ועושה הכל על מנת שזה האחרון לא ישם לב לכך שהוא מתקרב, והיטה אוזן ליבבות, עקב בדריכות אחר המתרחש.

לא חלפו כי אם כמה רגעים של הקשבה, שהפכה להבנה ואיתה באה ההמייה הנוראה, או אז דמעות בדמעות נגעו והוא סב על עקביו ומצא אף הוא קרן זווית, שם פרצו ממנו הדמעות כחלל נובע וסוער.

מה היה שם?

לימים ניאות אותו תלמיד, שהיה עד לנעשה והפך לחלק ממנו, לשתף באשר אירע שם באותם דקות. דקות שלימים התבררו כגורליות ביותר.

הנער הלה, על אף שאיפתו הפנה וצימאוונו הרוחני לדבוק בתורה הקדושה, חסר היה את הכלים הנדרשים כדי לעמוד בסודם של שאר תלמידי הישיבה. מבחינת כשרון - הן בזיכרון והן בתפיסה וחיידוד, לא זכה הוא למתנה בה זכו שאר בני הישיבה, והוא השתרך אי שם מאחור עם כישרון בינוני ומטה.

הבחור ישב בישיבה והתחנן לבחורים שילמדו איתו, שיסבירו לו את הפשט בכל שורה ושורה. אבל מה: הסבירו והסבירו, וכשהוא היה סוף סוף מבין, הוא לא התבלבל ובקש שיסבירו לו את השורה הבאה. זה כבר היה מטריד, והבחורים התחמקו.

אולם למרות הכל, הוא לא אמר נואש. הוא פנה לבחור, ואז לעוד אחד ואחריו לרעהו, כשהוא מפציר שוב ושוב כי ייאותרו להקדיש מעט מזמנם עבורו. רק זמן מועט, כזה שיעניק לו את ההזדמנות להתענג על מתיקות התורה ולהתקדם בכמה צעדים משמעותיים שסייעו בידו לעמוד על רגליו וללמוד בכוחות עצמו.

אפס, הסירוב היה עקבי, במשך רוב הזמן אף אחד לא הסכים ללמוד עם הבחור. לא מתוך רוע לב חלילה ואף לא מתוך אדישות, אולם למעשה העדיפו בני הישיבה להצדיק את

שהייתם בכור-היתוך זה ולהתחדד זה מזה, ללבן את הסוגיות עם הלמדנים שבחבורה ולא עם הנחשלים שבהם.

הבחור השני, בטוב ליבו, היה היחיד שצטרף חבירו נגעה ללבו, והוא אכן הסכים להעניק לו את מתנת הזמן היקרה. מדי יום הקדיש הבחור פרק זמן קצוב, בו למד עמו את יסודות התלמוד והקנה לו את דרך החשיבה התורנית, עד שביום מן הימים כבר לא עמדו לו כוחות נפשו.

מחו של הנער הנחשל כמו היה סתום ונבער, יכולתו להעפיל אי פעם למדרגת 'תלמיד חכם' נראתה היתה כמו חלום תלוש מהמציאות ותחושתו היתה כי הוא משקיע לשווא. לא נותרה לו אפוא ברירה כי אם לפנות לנער הלה, בשיא הרגישות, ולהודיע לו כי החברותא הסתיימה.

הלה קיבל את הדברים בפנים מכורכמות ובאכזבה ניכרת, אולם לא אמר דבר.

בסיטואציה בה פגש בו הבחור דנו, מצא אותו מיילל ובוכה לאביו שבשמים וזועק מקירות לבו - שיעניק לו מאוצר מתנת חינוך ויושיעו, שיפדה אותו מהצורך להיות תלוי בתלמידים האחרים ומהבושה הכרוכה בכך, ויפתח את לבבו לעמוד על סוד דברי תורתו הקדושה.

רק כעבור עשורים מאותם רגעים מרגשים ועגומים גם יחד, העיד הבחור על שהתרחש לאחר מכן. זה אכן לא קרה ביום אחד ואף לא בשבוע, אולם לאחר קשה ויסודית, תפילות רבות ותחינות מעומק לב, עמל התורה באופן בלתי מתפשר וללא ליאות, הצליח הנער!

הוא צמח לתפארת והתעלה עד למדרגות גבוהות ביותר, קנה קנייני נצח בתורה הקדושה עד שהפך והיה לאחד מגדולי הדור הבא. לעומתו, דווקא הבחור שביטל את החברותא - כעדותו האישית - לא זכה לכל אותם מתנות. הוא נותר, כהגדרתו - בינוני.

דווקא הקושי, המאמץ והבכיות, הם שפעלו בסופו של דבר. בעוד שמתנת שמים לה זכו שאר הבחורים, כשרונות מולדים כאלה ואחרים, לא ממש הביאו את התוצאה.

והסיפור הזה מוביל אותנו לרעיון נפלא שאומר רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפרשת השבוע, פרשת תרומה. התורה מפרטת את נדבת המשכן (כה ג-ד): 'וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁת, וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים, וְכֵן הַלֵּאָה וְהַלֵּאָה.

וְרַק לְבַסּוּף (פסוק ז) כתוב: "אֲבִי שֶׁהֵם וְאֲבִי מְלָאִים לְאֶפֶד וְלַחֶשֶׁן".

והשאלה נשאלת: אבני השהם הם אבנים יקרות מאודן, הם שוות יותר מהכסף והזהב, מדוע אם כן כתובות הם בסוף ולא בהתחלה כפי שהיה ראוי לפי שווים.

אומר האור החיים הקדוש: התורה נותנת



המשך מעמוד א'

מרמות התורה כאן, 'ועשו לי מקדש - ושכנתי בתוכם' - מדובר כאן בדרגה נשגבה של השראת השכינה, כפי שהתגלה למשה רבינו עליו השלום, ארון כל הנביאים. ושכנתי בתוכם - ככל אשר אני מראה אותך.

בשם כל ישראל

ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: (כה י')

בכל כלי המשכן אומר הקב"ה למשה רבינו בלשון נוכח, **ועשית שולחן, ועשית מערת זהב, ואת המשכן תעשה.**

רק בתחילת עשיית הארון המרמז לתורה, כתוב 'ועשו ארון עצי שטים'.

אפילו בהמשך פרטי הארון, כתוב לשון נוכח, לשון יחיד, **וציפית אותו, ועשית בדי עצי שטים.**

ההסבר לכך, מבאר האור החיים הקדוש, כי כאשר מדברים על הארון שבו התורה, הדרך היחידה לקיים את כל התורה ללא יוצא מן הכלל, רק על ידי כללות ישראל.

ההסבר הוא פשוט.

הרי יש דינים המיוחדים לבחן, ולא כולם כהנים. הכהן עצמו מקיים את הדינים הטהורים בכהנים, ומנגד אינו נותן את כל עשרים וארבע מתנות הכהונה, הוא גם אינו פודה את בנו. יש מצוות ששייכות למלך, וכך יש עוד הרבה מצוות שאינם מגיעות למעשה לכל אחד.

רק עם ישראל ככלל, מקיים את כל המצוות. כלומר, על ידי הכלל כולו מתקיימת כל התורה. מוכן היטב למה בארון המרמז לתורה כתוב 'ועשו, לשון רבים, ולא 'ועשית'.

בפרטי הארון כבר אפשר לומר 'ועשית', אבל על כללות התורה, רק באמצעות כולם יחד - 'ועשו' -תתקיים התורה.

לתודעתך: הרב מקאלשיץ כמוהו כאותו נגיד, בידו הכוח והיכולת לנסוע בעצמו בתפילתו, אבל אתה מוכרח לחכות עד שיתאסף מנין אנשים ויחדיו תסעו ('רבינו הקדוש משינאוואו ח"ב עמוד תרע"ח).

סיפר כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א לחותנו הרה"ק בעל 'ישועות משה' מויזניץ זיע"א: אבי זצ"ל הקפיד מאד על תפילה במנין, הוא היה יכול לפעמים לאחר את זמן התפילה כדי שיוכל להתפלל במנין. תמיד היה מתפלל בעשרה, ואיני יודע אם אירע פעם אחת שהתפלל ביחידות. ונענה הישועות משה, 'יהודים גדולים כאלה, גם אם היו מתפללים ביחידות היו מגיעים למקום כלשהו, תפלותיהם היו עולות למעלה, ואף על פי כן העדיפו להתפלל במנין' (ממלכת ויזניץ גליון א ניסן תשנ"ו ומשם ב'קדוש יעקב' מנהגי קודש).

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אודות מעלת התפילה במנין שיש בה כוח הרבים: על כן מוזר בעיני מה שנתפשט טעות בין החסידים שכל אחד מתפלל ביחידות, ואין ראיה מקדושי עליון רבותינו ז"ל ואף החסידים בעלי מדרגה, דאין לנו השגה בהם ובעבודתם בקודש, והמה דבוקים ומכוללים תמיד בכלל ישראל, אבל פשוטים כערכנו נכון ליכלל עצמנו בפועל ממש בציבור, והלוואי שנוזכה להיות בכלל ישראל.

ובענין זה שהצדיקים מתפללים ביחידות, מפורסמת היא איגרתו של הרה"ק 'השפת אמת' זיע"א לחודש אלול, שהאריך תחילה לבאר כי כל מה שהאדם עושה בעבודת ה' הכל הוא מהשי"ת, ועל זה הוסיף וכתב: וענין 'ולעבדו' שפירשו עבודה שבלב זו תפילה, עניינה כמו שכתבתי כי ענין תפילה להראות כי בלתי השי"ת אין כלום, ולזאת מבקשים מאיתו מה שצריכים. ובוזה תבין מה שאמרו חז"ל אין תפילתו של אדם נשמעת אלא עם הציבור, ויש לתמוה כי העובדים השי"ת הטובים מתפללין ביחידות. דע תרוץ הדבר בדרך החסידות, כי אין תפילתנו לשמוע לנו, כי איך נוכל לבוא ולגשת אל המלך כו', אלא הכל על הכוונה הנ"ל להראות שהכל מהשי"ת. ויש בזה אריכות דברים ואם תזכה תבין.

הרה"ק ה'דברי אמונה' מתולדות אהרן זיע"א היה מעורר תמיד שלא להתפלל בלא מנין, וכן הוא עצמו לא התפלל כלל בלי מנין. בהיותו מחוץ לעיר היה מזיל כסף בשביל לנסוע לבית מדרש שיש בו מנין. מאז ומקדם היה זהיר עד מאד להתפלל במנין שחרית מנחה וערבית, בין כשנסע לנופש על ההרים ובין בהיותו בחו"ל לאסוף כסף למען הישיבה, כי היה מוציא ממון רב בנסיעותיו עבור מנין ומקוה טהרה. ובראשית ימי הנהגתו נחלה עד מאד והיה שתי שבועות בבית החולים ועבר ניתוח קשה ומסוכן, וכל ימיו הצטער על אלו הימים שלא היה יכול להתפלל במנין כרצונו ('חותמו של כהן גדול' פרק כח).

גם הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשנוב זיע"א הקפיד עד מאד על תפילה בציבור. פעם נכנס לבית המדרש אחר התפילה, ומצא אברך חסיד ירא ושלם העומד ומתפלל שחרית. שאלו הרה"ק מציעשנוב: היתכן להתפלל ביחידות בלא מנין? השיב האיש כי גם הרב מקאלשיץ מתפלל לפעמים ביחידות. גער בו הגה"ק מציעשנוב וכי תדמה עצמך להרב מקאלשיץ? הרב מקאלשיץ רשאי להתפלל ביחידות ואתה לא.

משל למה הדבר דומה: לדרך המובילה לשינאוואו, החסידים היו נוסעים לשינאוואו ברכבת שהגיעה עד העיר טרענטש, במקום זה זרם נהר גדול ונאלצו כולם לעלות על ספינה ולעבור את הנהר. משם שכרו עגלה עד לשינאוואו שהייתה רחוקה מרחק לא רב משפת הנהר. כדי שלא ישלמו מחיר יקר כדמי נסיעה היו החסידים מתקבצים ליד הנהר לשכור יחדיו מרכבה לשינאוואו. לעומת זאת בשעה שהגיע נגיד חשוב כר' משה ווקסלר מטארנא, הלה לא היה זקוק להמתין לבואם של אחרים. ומכאן

חשיבות לאיכות הנתינה ולא דווקא לשווי הנתינה. את האבנים האלה, אומרים חז"ל (יומא ע"ה), הביאו העננים ממרומים, 'אם כן משולחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס' - לא היה כאן טירחה ויגיעה, וממילא, זה הכי פחות חשוב, זה נכתב אחרי שאר הנדבות שהביאו היהודים בטורח ועמל.

בנין המשכן משקף את אהבת היהודי להקב"ה, עד כמה הוא מוכן להקריב מעצמו להקב"ה, ולכן הקב"ה מונה את מתנת הנשיאים לבסוף, ללמדנו שכלל שיה יותר בעמל ויגיעה זה יותר יקר ונעלה לפניו יתברך.

זה מוסר השכל שעל ההורים והמחנכים ללמד את הילדים:

החשיבות האמיתית היא לאו דווקא למצליחנים, למבריקים, לאלה שהכל הולך להם בקלות. ההצלחה האמיתית, היא אצל אלו שעובדים קשה!

הקב"ה אינו חפץ ביקר ובחשוב, אלא בעמל וטורח. כאשר הדבר מגיע אחרי יגיעה טירחה וחסרון כיס, אף אם יהיה קטן בערכו, עולה הוא עשרת מונים על דבר גדול אשר הגיע בלי עמל וחסרון כיס.

וזהו שאמר התנא באבות (פ"ה מכ"ב) 'לפום צערא אגרא' - לפי מידת הטורח וההשקעה שאדם משקיע בנושא, כך תהיה התגובה והתוצאה. בהיות ואצל הקב"ה המדידה אינה בכמות אלא באיכות, דהיינו באתגרים עם ההתמודדות והמאבקים שמנהל האדם של יצרו ולבסוף כובש וגובר עליו.

עלינו לדעת שאין רצון הקב"ה לצער את האדם, ואם כן מדוע השכר ניתן לפי גודל הצער. אלא שהטורח והצער במצוה משקף ומהווה אות וסימן למידת נכונותו של האדם להקריב קרבן עבור המצוה, ועד כמה המצוה יקרה ושוה בעיניו.

חשיבות מצוה דרכים

עוד בעניין שאלת רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א שהובאה לעיל: מדוע אבני השוהם היקרות כתובות בסוף ולא בהתחלה כפי שהיה ראוי לפי שוויים.

תירץ הרה"ק רבי פינחס מנחם מפילץ זיע"א, שמאחר ואת האבנים הטובות הביאו רק יחידים ובודדים הרי שחשיבותם פחותה מהמינים הקודמים שאותם הביאו אנשים רבים, כי אין דומה מרובים העושים את המצוה למועטים העושים את המצוה.

ואלו דבריו בספר 'שפתי צדיק' (אות יג): אולי יש לומר קצת, שרואים אנו שלא קיבלו כל שוהם כסף רק המינים הנצרכים לגוף עבודת הקודש, ובמינים המנויים קודם לא היה קצבה, עד שהיו באמת מרבים להביא, והיה ריבוי עבודת ציבור חשוב יותר, מה שאין כן אבני שוהם ומילואים שהכתוב מפרש 'לאפור ולחושן', היינו שלא ליקח יותר, רק הצורך לב' כלים אלו, ולא היו יכולין לזכות לזה רק מעט אנשים, לכך נמנה באחרונה, להורות שחשוב יותר מרובים העושים אף עבודה פשוטה, כגון הבאת נחושת וכדומה. ומתוך כך מפליג הרה"ק מפילץ בתוכחת מוסר

מתיבתא אור החיים

המתנדבות באו האנשים שלהן להסכים בנדבה, כדי שיקבלו הגבאין מהן, שאין מקבלין מן הנשים אלא דבר מועט. וע"ע בפנים יפות שהוסיף דגם האשה צריכה להסכים שבעלה ימכור תכשיטיה, שאין לאיש למסור תכשיטי אשתו, ולכן הוצרכו שיבאו ביחד האנשים והנשים, וכן כתב במשך חכמה (פר' תרומה) 'מאת כל איש' ולא מאת כל אשה, שמאשה שיש לה בעל אין מקבלין גבאי צדקה דבר מרובה, וכדתנן בשקלים (פ"א מ"ג) שנים וקטנים אין שוקלים.

והנה בריטב"א (קדושין לו.) כתב: איכא דקשיא ליה היכי אמרינן הכא דכי כתיב בני ישראל ממעט בנות ישראל, אם כן היאך נשים נודרות ונדבות קרבן, דהא כתיב בפרשה בני ישראל, ואיכא למימר דהא רביהו רחמנא התם מדכתיב איש איש לרבות את הגוים שנודרין ונדובין נדרים ונדבות כישראל (חולין יג.) וכל שכן נשים, והא דכתיב (שמות כה ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ואפילו הכי כתיב (שם לה כב) ויבואו האנשים על הנשים, לא קשיא, דהתם נשים מעצמן הביאו ולא נצטוו בכך, אי נמי דנדבה הוה וכבר נתרבו נשים בנדר ונדבה כדכתיבנא. ע"כ. וכע"ז כתב הרמב"ן. ולכאורה נראה דסבירא להו כרבינו דהותר לנשים לתרום, אלא שלא נצטוו על כך.

וראה עוד בשו"ת ויען יוסף (גריןולד) שהביא דברי הריטב"א ותמה עליו, וז"ל: ולי העני קשיא לי על דבריו, מהא דאיתא בריש מס' תרומות חמשה לא יתרומו וכו', ופי' הרע"ב דילפינן לה מקרא דויקחו לי תרומה בני ישראל ולא עכו"ם איש ולא קטן וכו' עיין שם, והוא מהירושלמי שם, ואי כדברי הריטב"א איכ' תהא אשה ג"כ פסולה לתרום תרומה, אלא ודאי כיון דאיצטריך בני ישראל למועטי עכו"ם ליכא למשמע מינה למעט נשים. וי"ל עוד כיון דכתיב מאת כל איש, האי כל אתי לרבווי נשים, ודברי הריטב"א צע"ג. ע"כ.

ולבסוף הוא שבח להם, וגם האשה אם בעלה הוא עשיר מופלג ודאי שבעלה לא היה מקפיד על מה שנתנה יכולת הן לתת, וגם כן השוע משום שכמו שכולם נותנים לא היה צריך שהוא נותן כ"כ שירד מנכסיו, ובענין זה אין כבוד גדול מזה מלמשכן בין לנדיבים בין ליתומים וכן האנשים מזמן ההוא כולם נתעשרו מאד, וזהו הייתור 'מאת' לרבות היתומים 'כל' לרבות הנשים 'איש' לרבות השוע כדכתיב איש 'נדיבות יקום' (ישעיה לב ח). ע"כ.

ובשו"ת רב פעלים (ח"ג חו"מ סי' ד) למד מדברי רבינו שכל דבר שבא לכפרה בכה"ג מקבלים מן הנשים אפילו דבר מרובה ע"ש. והביא כן מדברי מהר"ח פלאגי ז"ל ברוח חיים (יו"ד סי' רמח אות ו) שצ"ל בדין אין מקבלים מהנשים וכו' את דברי רבינו דאם היה הגביה לצורך כפרה הותר.

אמנם בספורנו בפרשת ויקהל (שמות לה כב) כתב בפסוק 'ויבאו האנשים על הנשים', עם הנשים

כתב רבינו (שמות כה ב): עוד נראה בדקדוק אומרו ג' ריבויים אלו מאת כל איש שלא היה לו לומר אלא מאשר ידבנו וגו', ואולי שנתכוין הכתוב לרבות ג' פרטים שישנם בהדרגה משונה בדין הצדקות מכל ישראל והם היתומים והנשים והשוע, היתומים כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (ח.) אין פוסקים צדקה על היתומים ואם לעשות להם שם מותר, הנשים כמו שאמרו בסוף מסכת בבא (ק"ט) שאין לוקחים מהנשים אלא דבר מועט, ואמרו עוד שם כי מועט ומרובה הוא לפי ערך מה שהם הנשים וכמעשה רבינא שלקח שרשרות זהב מהם ואמר כי בערך בני מחוזא דבר מועט הוא, שוע כמו שאמרו בבבא בתרא (שם) שאסור לגבאי צדקה לתובעו ולגבות ממנו וכו' וכמעשה הובא שם (תענית כד.) עוד שהיו נשמטים הגבאים מהתראות לפניו לכל יהיה מצר לעצמו ויתן מה שאין בו כח ליתן. והנה בנדבת המשכן אמר ה' למשה שיקח מהג' הנזכרים, והוא מה שריבה בג' הריבויים יתומים נשים שוע, את לרבות הנשים, כל לרבות היתומים, איש אשר ידבנו לבו זה שוע כמשמעו ע"כ. ע"כ.

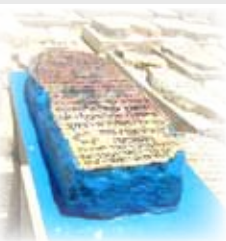
מבואר בדברי רבינו שבנדבת המשכן הותר לקחת מתנה מהנשים, ואפילו דבר גדול, וביאר רבינו בטעם הדבר לפי שהוא לכפרה, ודבר שהוא לכפרה הותר לקחת מהנשים.

ותלמיד רבינו במאור החיים כתב לפרש טעם הדבר באופן שונה, וז"ל: טעם שאמר ג' ריבויים 'מאת כל איש' וכו', דע שאמרו חז"ל שהיתום והאשה והשוע פטורים לתת צדקה (יו"ד סי' רמח), היתום משום שאין לו מי יפרנסו, והאשה מפני שבחיי בעלה אין לה מגרמה כלום, והשוע משום נדיבותו יכול ח"ו לבא לידי צורך, אבל אם הוא נדבת קודש ויש שם לכל מי שנתן, יכולים לקחת מן היתומים, מפני שאפשר שעל ידי שראו בני אדם שיתומים האלו נתנו קונים כבוד,



גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס' - באר ישראל



אור הישועות מכתבי הלומדים

ישועה כנגד התחזיות השחורות של הרופאים

שח הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א: ישועות רבות ונפלאות זכו לראות אלה שקיבלו על עצמם להגות בקביעות בספר הקדוש אור החיים. אחת מהן היא סיפורו המפורסם של הגאון הצדיק רבי הלל שלעזינגער זצ"ל, שמלמד אותנו על כוחה של אמונה והתמדה.

רבי הלל, שזכה להערכה רבה בעולם התורה, נישא אך לצערו, במשך שנים רבות לא זכה לפרי בטן. לאחר ניסיונות רבים ולבבות שבורים, פנה בלית ברירה לרופא גדול ומנוסה, שנחשב מהמומחים בתחומם. הרופא, שבחן את הממצאים הרפואיים, פסק באופן נחרץ: "רבי יהודי, כאשר יצמחו עשבים על כף ידי - אז ייולדו לך ילדים!" דברים אלו נאמרו מתוך כוונה ברורה להניא אותו מלהמשיך ולנסות, שכן לשיטתו, הסיכויים שיביא ילדים לעולם היו אפסיים.

רבי הלל, ששמע את הדברים הקשים, לא נתן לייאוש להכריע אותו. במקום להיכנע למציאות כפי שהוצגה בפניו, הוא החליט לפנות למקום שממנו נובעת הישועה האמיתית. בלי להתמהמה, עלה לצינון של האור החיים הקדוש בהר הזיתים. שם, בינות לעצי הזית, מול צינונו הקדוש, שפך את ליבו בתפילה רוויית דמעות וקיבל על עצמו התחייבות: בכל שבוע ילמד מספרו הקדוש של האור החיים, אור החיים על התורה, באופן קבוע ומתמיד.

ואז אירע הנס. כעבור שנה בדיוק, נולדה בתו הבכורה של רבי הלל. ההתרגשות וההודאה לה' מילאו את ליבו, והאמונה בכוחו של הצדיק רק התחזקה. במשך השנים, זכה רבי הלל להקים דור ישרים מבורך של תלמידי חכמים וגדולי תורה. מבין צאצאיו נמנים הגאון הצדיק רבי משה הלבערשטאם זצ"ל, חבר הבד"ץ של העדה החרדית בירושלים; הגאון רבי סנדר פריינד זצ"ל; והגאון רבי משה נחום שפירא זצ"ל.

סיפור זה ממחיז את גודל מעלתו של לימוד תורת הצדיקים ובמיוחד כוחו של ספר אור החיים. הוא מעיד על כך שבזכות אמונה פשוטה ותפילה ממעמקי הלב, אפשר לזכות לישועות גדולות גם במצבים שנראים אבודים לחלוטין, ואסור ליהודי להתייאש כלל.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

